

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Αριθμός Γνωμοδότησης : 379/2012
ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
ΤΜΗΜΑ Α΄
Συνεδρίαση της 25^{ης} Ιουνίου 2012

Σύνθεση :

Πρόεδρος : Βασίλειος Σουλιώτης, Αντιπρόεδρος του Ν.Σ.Κ.

Μέλη : Ανδρέας Χαρλαύτης, Στυλιανή Χαριτάκη, Ευφροσύνη Μπερνικόλα,
Γαρυφαλία Σκιάνη, Κωνσταντίνος Κατσούλας, Ελένη Σβολοπούλου,
Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια : Εμμανουέλα Πανοπούλου, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.

Αριθμός Ερωτήματος : το υπ' αριθ. πρωτ. 3609/11/1-3-2012 έγγραφο της Δ/νσης Εθνικών Κληροδοτημάτων/ Γενική Δ/νση Εσωτερικής Λειτουργίας της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής

Περίληψη Ερωτήματος: Ερωτάται εάν οι καταληφθείσες με τη με αριθμό 7380/5-30-1997 δημόσια διαθήκη της Αρετής Αλημίσση και με τις από 9-12-1994 και 29-11-1996 ιδιογραφες διαθήκες της Ιφιγένειας Μαραγκάκη περιουσίες αποτελούν Κεφάλαια Αυτοτελούς Διαχείρισης, διακεκριμένες της λοιπής περιουσίας του Ιερού Ναού Αγίου Σπυριδώνος, κατά την έννοια της διάταξης της παρ. 1 του άρθρου 96 του Α.Ν. 2039/1939, ή εάν εμπίπτουν στη διάταξη της παρ.2 του ως άνω άρθρου, θεωρούμενες

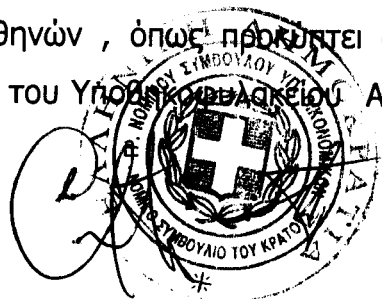
ως καταληφθείσες προς εξυπηρέτηση των σκοπών τους οποίους επιδιώκει κατά τον προορισμό του ο Ιερός Ναός.

Επί του παραπάνω ερωτήματος το Α' Τμήμα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους γνωμοδότησε ως ακολούθως:

I. 1. Στο έγγραφο του ερωτήματος εκτίθενται τα εξής: « 1. Η Αρετή Αλημίση του Θεοδώρου που απεβίωσε στις 29-3-1997, με την με αριθμό 7380/5-3-1997 δημόσια διαθήκη της που συντάχθηκε από τη συμβολαιογράφο Αθηνών Ν. Χ. και δημοσιεύθηκε με το αριθ. 1265/ 13-3-1998 πρακτικό του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, όρισε μεταξύ άλλων τα ακόλουθα: «... *Εγκαθιστώ και ονομάζω κληρονόμους μου 1) τον Ιερό Ναό Αγίου Σπυριδωνος Σταδίου(Παγκρατίου) για τις ανάγκες ανεγέρσεως και λειτουργίας του Γηροκομείου του Φιλόπτωχου Ταμείου του ως άνω ενοριακού ναού, στον οποίο αφήνω το διαμέρισμά μου πολυκατοικίας στην οδό Αριστοξένου αριθμός 7 (Παγκράτι)....»*

2. Η Ιφιγένεια Μαραγκάκη χήρα Ορέστη που απεβίωσε στις 25-5-2007, με τις από 9-12-1994 και 29-11-1996 ιδιόγραφες διαθήκες της που δημοσιεύθηκαν από το Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών με τα με αριθμ. 4879/3-9-2007 και 4880/3-9-2007 πρακτικά συνεδρίασής του, όρισε μεταξύ άλλων τα ακόλουθα: «...*Το επί της οδού Αρχελάου 9-11 διαμέρισμά μου ρετιρέ 5^{ου} ορόφου αφήνω, την ψιλή κυριότητα εις τον Ενοριακό Ναό Αγίου Σπυριδωνος Παγκρατίου με τους εξής όρους: Ότι φόρος τυχόν προκύπτει για την αδερφή μου από το δικαίωμα επικαρπίας θα πληρώνεται από τον κληρονόμο ψιλής κυριότητας. Επίσης δεν επιθυμώ την πώληση αυτού. Μόνο θα χρησιμοποιείται το εισόδημα από την μίσθωσή του σαν έσοδο για τα έξοδα του γηροκομείου...»*

Τα ως άνω ακίνητα έγιναν αποδεκτά από τον Ιερό Ναό Αγίου Σπυριδωνος Παγκρατίου με τις υπ' αριθ. 5508/10-5-2001 και 8780/11-7-2008 πράξεις αποδοχής κληρονομίας του συμβολαιογράφου Βύρωνα Αθανασίου Ευθυμίου αντίστοιχα. Εν συνεχεία, μεταγράφηκαν στο Υποθηκοφυλακείο Αθηνών, όπως προκύπτει από τα 43053/11-10-2001 και 40258/5-8-2008 πιστοποιητικά του Υποθηκοφυλακείου Αθηνών, αντίστοιχα.

Η ερωτώσα υπηρεσία με τα 2500/09/5-7-2010 και 2724/23-8-2011 έγγραφα της ενημέρωσε τον Ιερό Ναό ότι οι ως άνω περιουσίες εμπίπτουν στις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 96 του Α.Ν. 2039/1939, σύμφωνα με τις οποίες περιουσία, που διατίθεται για την εκπλήρωση ειδικού κοινωφελούς σκοπού, η εκτέλεση του οποίου ανατίθεται σε υφιστάμενα νομικά πρόσωπα, αποτελεί Κεφάλαιο Αυτοτελούς Διαχείρισης, διακεκριμένο της λοιπής περιουσίας αυτών.

Ο Ιερός Ναός με τα αριθμ. 2971/22-10-2011 και 2973/22-10-2011 έγγραφα του υποστήριξε, μεταξύ άλλων, ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση η ως άνω περιουσία καταλήφθηκε στον ενοριακό ναό υπέρ του γηροκομείου, το οποίο υφίσταται, λειτουργεί και συντηρείται με πόρους του ενοριακού φιλόπτωχου ταμείου του εν λόγω ιερού ναού, δηλαδή καταλήφθηκε υπέρ σκοπού ο οποίος δεν είναι διάφορος ούτε ειδικός σε σχέση με τους κοινωφελείς σκοπούς που εκπληρώνει το νομικό πρόσωπο του ενοριακού ναού, αλλά συμπεριλαμβάνεται σε αυτούς (προϋπάρχει άλλωστε της καταληφθείσας περιουσίας) και ότι, επομένως, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως «κεφάλαιο αυτοτελούς διαχείρισης» κατά την έννοια της διάταξης του άρθρου 96 παρ. 1 του ως άνω νόμου, αλλά ως περιουσία διατιθέμενη για την εξυπηρέτηση σκοπού τον οποίο επιδιώκει κατά προορισμό το νομικό πρόσωπο του ιερού ναού (σχετ. ομοίως γνωμοδ. ΝΣΚ 250/2005, 86/2007).

Κατόπιν του ανωτέρω προβληματισμού η υπηρεσία ζητά να γνωμοδοτήσει το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, σύμφωνα με τη διάταξη της παρ.4, του άρθρου 6 του Ν.3086/2002, σχετικά με το εάν οι ως άνω περιουσίες αποτελούν Κεφάλαια Αυτοτελούς Διαχείρισης, διακεκριμένες της λοιπής περιουσίας του Ιερού Ναού Αγίου Σπυρίδωνος κατά την έννοια της διάταξης της παρ. 1 του άρθρου 96 του Α.Ν. 2039/1939 ή εάν εμπίπτουν στη διάταξη της παρ.2 του ως άνω άρθρου, θεωρούμενες ως καταληφθείσες προς εξυπηρέτηση των σκοπών τους οποίους επιδιώκει κατά τον προορισμό του ο Ιερός Ναός».

ΙΙ. ΚΡΙΣΙΜΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

1. Στο άρθρο 109 του ισχύοντος Συντάγματος ορίζεται ότι: « 1. Δεν επιτρέπεται η μεταβολή του περιεχομένου ή των όρων διαθήκης, κωδικέλλου ή δωρεάς, ως προς τις διατάξεις τους υπέρ του Δημοσίου ή υπέρ κοινωφελούς σκοπού. 2. Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η επωφελέστερη αξιοποίηση ή διάθεση, για τον ίδιο ή άλλο κοινωφελή σκοπό, εκείνου που καταλείφθηκε ή δωρήθηκε, στην περιοχή που καθόρισε ο δωρητής ή ο διαθέτης ή στην ευρύτερή της περιφέρεια, όταν βεβαιωθεί με δικαστική απόφαση

ότι η θέληση του διαθέτη ή του δωρητή δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί, για οποιονδήποτε λόγο, καθόλου ή κατά το μεγαλύτερο μέρος του περιεχομένου της, καθώς και αν μπορεί να ικανοποιηθεί πληρέστερα με τη μεταβολή της εκμετάλλευσης, όπως νόμος ορίζει».

2. Εξάλλου, στον Α.Ν. 2039/1939 « Περί τροποποίησης, συμπλήρωσης και κωδικοποίησης των Νόμων περί εκκαθάρισεως και διοικήσεως των εις το Κράτος και υπέρ κοινωφελών σκοπών καταλειπομένων κληρονομιών, κληροδοσιών και δωρεών» (ΦΕΚ Α' 455) ορίζονται τα εξής:

Άρθρο 1 Έννοια κοινωφελούς σκοπού

Κοινωφελής σκοπός κατά την έννοιαν του παρόντος είναι κατ' αντίθεσιν προς τον ιδιωτικόν πας κρατικός, θρησκευτικός, φιλανθρωπικός, εν γένει δ' επωφελής εις το κοινόν εν όλω ή εν μέρει σκοπός.

Άρθρο 5 Ερμηνεία συστατικών πράξεων

Πάσα τυχόν εγειρομένη αμφιβολία η αμφισβήτησις περί την ερμηνείαν διαθήκης η συστατικής εν γένει πράξεως ως προς την εφαρμογήν του παρόντος Νόμου λύεται υπό του Εφετείου Αθηνών κατά την επ' αναφορά διαδικασίαν, αιτήσει του Υπουργού των Οικονομικών, των εκπροσώπων της περιουσίας ή του ιδρύματος ως και παντός έχοντος έννομον συμφέρον, κλητευομένου εν πάση περιπτώσει του Υπουργού των Οικονομικών και του υπάρχοντος ετέρου διαδίκου.

Άρθρο 95 Έννοια και σύστασις κοινωφελών ιδρυμάτων

1. *Περιουσία διατιθεμένη δια πράξεως εν ζωή ή δια διατάξεως τελευταίας βουλήσεως προς εκπλήρωσιν εις το διηνεκές ή εφ' ωρισμένην διάρκειαν χρόνου κοινωφελούς σκοπού εκ των εν άρθρω 1 του παρόντος (δηλαδή οποιουδήποτε μη ιδιωτικού αλλά κρατικού, θρησκευτικού, φιλανθρωπικού και γενικά επωφελούς στο κοινό, ολικά ή μερικά, σκοπού) η εκτέλεσις του οποίου ανατίθεται δια της συστατικής πράξεως εις φυσικά πρόσωπα (κληρονόμους, κληροδόχους ή εκτελεστάς) ή συνιστώμενα τι πρώτον νομικά πρόσωπα ή υφιστάμενα τοιαύτα, οριζομένου όμως κατά την τελευταίαν περίπτωσιν ιδίου τρόπου διοικήσεως, συνιστά ίδρυμα διοικούμενον κατά τα εν τη συστατική πράξει οριζόμενα.*

Άρθρο 96 (παρ.1 εδ. α' και 2) Περιουσία υπέρ υφισταμένων ιδρυμάτων

«1. Περιουσία διατιθεμένη κατά τα εν τω ανωτέρω άρθρω προς εκπλήρωσιν ειδικού κοινωφελούς σκοπού, η εκτέλεσις του οποίου ανατίθεται δια της συστατικής πράξεως εις υφιστάμενα ιδρύματα, σωματεία, πάσης φύσεως οργανισμούς τοπικής αυτοδιοικήσεως, νομικά πρόσωπα κλπ- άνευ ειδικωτέρου καθορισμού τρόπου διοικήσεως, αποτελεί κεφάλαιον αυτοτελούς διαχειρίσεως διακεκριμένης της λοιπής περιουσίας αυτών.....2. Κληρονομίαι, κληροδοσίαι και δωρεαί προς τα εν τη προηγουμένη παραγράφω αναφερόμενα ιδρύματα κλπ, χωρίς να προσδιορίζεται ειδικώτερον ή να συνάγεται επαρκώς εκ της συστατικής πράξεως ο επιδιωκόμενος σκοπός, θεωρούνται ως καταλειφθείσσι προς εξυπηρέτηση του σκοπού, ον επιδιώκει κατά τον προορισμόν του το ίδρυμα κλπ. Τα ιδρύματα κλπ υποχρεούνται να αναφέρωσιν εις το Υπουργείον Οικονομικών πάσαν είσπραξιν κληρονομιών, κληροδοσιών και δωρεών υπό οιονδήποτε τύπον ή και αγράφως εάν συνέστησαν αι τελευταίαι αύται».

Άρθρο 97 Εποπτεία Υπουργείου Οικονομικών

«Περιουσίαι, περί ων τα άρθρα 95 και 96 του παρόντος εκκαθαρίζονται κατά τα άρθρα 63 και επόμενα του παρόντος και υπάγονται εις την εποπτεία του Υπουργείου των Οικονομικών. Εις την περίπτωσιν της παραγρ.2 του άρθρου 96 η εποπτεία του Υπουργείου Οικονομικών ασκείται μέχρι της εκκαθαρίσεως της περιουσίας και παραδόσεως αυτής εις το ίδρυμα...»

Άρθρο 98

«1. Κοινωφελή Ιδρύματα περί ων τα άρθρα 95 § 1 και 97 § 2 λειτουργούσι επί τη βάσει καταστατικού ή οργανισμού, εφόσον η διαθήκη δεν περιέχει διατάξεις διοικήσεως του Ιδρύματος ή οι υπάρχουσες κρίνονται ατελείς, ότε και συμπληρούνται κατά τα κατωτέρω. 2. Ο οργανισμός ή το καταστατικόν προβλέπει περί της διοικήσεως, διαχειρίσεως, εκπροσωπήσεως του ιδρύματος, εκλογής των διοικητών, προσλήψεως και αντιμισθίας του απαραίτητου προσωπικού, τρόπου εκτελέσεως του σκοπού και περί πάσης άλλης λεπτομερείας, μη προβλεπομένης εν τη συστατική πράξει ή ατελώς ρυθμιζομένης δι' αυτής, συντάσσεται υπό των διοικητών του ιδρύματος και εν αμελεία αυτών υπό του Υπουργείου Οικονομικών και εγκρίνεται διά Β.Δ/τος εκδιδόμενου μετά γνωμοδότησιν του Σ.Ε.Κλ., προτάσει του

Υπουργού των Οικονομικών, και του ως εκ του σκοπού αρμοδίου Υπουργού, δυναμένων να τροποποιώσι τὰ ρυθίσματα του καταστατικού η οργανισμού ή να προσθέτωσι νέας τοιαύτας, τηρουμένων όμως των όρων της διαθήκης ή άλλης συστατικής πράξεως. 3...»

Άρθρο 104 Προϋπολογισμοί κεφαλαίων αυτοτελούς διαχείρισεως ιδρυμάτων

«1. Αι διατάξεις των άρθρων 101 και 102 εφαρμόζονται και επί των κατά το άρθρον 96 παρ.1 περιουσιών (κεφαλαίων), των ιδρυμάτων, σωματείων, οργανισμών κλπ., υποχρεωμένων να υποβάλλωσιν ίδιον προϋπολογισμόν, απολογισμόν και ισολογισμόν δι' έκαστον εκτελούμενον σκοπόν.

2. Αι διατάξεις των άρθρων 32,33 και 82 του παρόντος έχουσιν εφαρμογήν και επί των διοικητών και διαχειριστών των κατά τα άρθρα 95 παρ.1, 96 παρ.1 και 97 παρ.2 ιδρυμάτων κ.λ.π. περιουσιών».

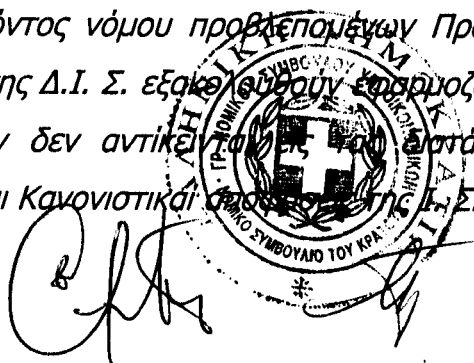
Στο Ν. 590/1977 «Περί του Καταστατικού Χάρτου της Εκκλησίας Της Ελλάδος»(ΦΕΚ Α' 146) ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα εξής:

Άρθρο 1 Γενικά διατάξεις:

1...2...3...4... 4. Κατά τας νομικάς αυτών σχέσεις η Εκκλησία της Ελλάδος, αι Μητροπόλεις, αι ενορίες μετά των Ενοριακών αυτών Ναών, αι Μοναί, η Αποστολική Διακονεία, ο ΟΔΕΠ, το ΤΑΚΕ, το Διορθόδοξον Κέντρον της Εκκλησίας της Ελλάδος, είναι Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου. Το Εκκλησιαστικόν Ορφανοτροφείον Βουλιαγμένης, ως και τα λοιπά Εκκλησιαστικά Καθιδρύματα της Αρχιεπισκοπής Αθηνών και των Μητροπόλεων, τα λειτουργούντα μέχρι της ισχύος του παρόντος και κεκτημένα νομικήν προσωπικότητα, είναι Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου, λειτουργούν δε επί τη βάσει των υφισταμένων μέχρι σήμερον οργανισμών αυτών, οίτινες δύνανται να συμπληρούνται και να τροποποιώνται εφ' εξής διά κανονιστικών αποφάσεων, εκδιδομένων υπό του οικείου Αρχιερέως, δι' ων θα ρυθμίζονται τα της διοικήσεως, διαχείρισεως, ελέγχου και εν γένει λειτουργίας αυτών, ως και τα της υπηρεσιακής εν γένει καταστάσεως του προσωπικού αυτών. 5....»

Άρθρο 67 Μεταβατικά διατάξεις

«Μέχρι της εκδόσεως των διά του παρόντος νόμου προβλεπομένων Προεδρικών Διαταγμάτων ή αποφάσεων της Ι. Σ. Ι. ή της Δ.Ι. Σ. εξακολουθούν εφαρμοζόμεναι αι μέχρι τούδε κείμεναι διατάξεις, εφ' όσον δεν αντίκεινται ταις διατάξεσι του παρόντος. Διά της παρούσης δεν κυρούνται Κανονιστικά διατάγματα της Ι. Σ. Ι. ή της

Δ. Ι. Σ. εκδοθείσαι άνευ εγκύρου νομοθετικής εξουσιοδοτήσεως ή καθ' υπέρβασιν ταύτης».

Με βάση το άρθρο 67 του ως άνω Καταστατικού Χάρτη εκδόθηκε ο με αριθμό 1/30.4.1969 Κανονισμός της Ιεράς Συνόδου της Ιεραρχίας της Ελλάδος «Περί Οργανισμού Διοικήσεως των Εκκλησιαστικών Σωμάτων και Οργάνων»(ΦΕΚ Α' 185), στο άρθρο 20 παρ.2 του οποίου ορίζεται ότι: «2. Ο Μητροπολίτης, ειδικώτερον εν τε τη έδρα και τη περιφέρεια αυτού, τελεί τα Ιερά Μυστήρια,..... Ωσαύτως έχει πάσαν αρμοδιότητα προς σύστασιν και διοίκησιν των εκκλ. Φιλανθρωπικών ιδρυμάτων, εκδιδούς προς τούτο Ιδρυτικήν Πράξιν και Κανονισμόν, δημοσιευόμενα δια της Δ.Ι.Σ. εις το Δελτίον «Εκκλησία» και εις την Εφημερίδα της Κυβερνήσεως».

III. Από τις παραπάνω διατάξεις προκύπτουν τα ακόλουθα:

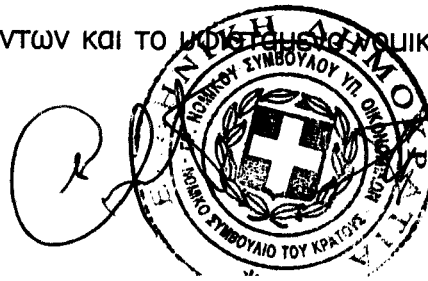
1. Κατά την έννοια της διάταξης του άρθρου 109 του Συντάγματος, η συνταγματική προστασία και κατοχύρωση της θέλησης των διαθετών (και δωρητών) εκτείνεται, αφενός μεν, στον οριζόμενο με τη διαθήκη(ή τη δωρεά) σκοπό, αφετέρου δε, και στον τρόπο διαχείρισης της περιουσίας που έχει διατεθεί ή δωρηθεί, διότι οι ορισμοί αυτοί μαζί με το σκοπό, αποτελούν ουσιώδες μέρος του περιεχομένου και των όρων της διαθήκης ή της δωρεάς(βλ. ΑΠ Ολομ. 8/1994, ΣΤΕ 1354/2000, 1324/1982, 112/1983) καθώς και της διοίκησης του τυχόν συνιστώμενου ιδρύματος, έτσι ώστε να αποκλείονται επεμβάσεις εκ μέρους του κράτους, οι οποίες μεταβάλλουν το σκοπό ή τον τρόπο εκπλήρωσης του σκοπού, όπως αυτοί ορίσθηκαν από τους διαθέτες ή τους δωρητές(βλ. ΣΤΕ 3636/1999. 1718/1990, 508/1987, 400/1985 Κ.Α.).

Περαιτέρω, όπως γίνεται παγίως δεκτό (βλ. μεταξύ άλλων, ΑΠ Ολομ.8/1994), ο κατ' άρθρο 2 του ΑΝ 2039/1939 έλεγχος και εποπτεία του Υπουργού Οικονομικών επί των υπέρ κοινωφελών σκοπών καταλιπόμενων περιουσιών, περιορίζεται στην τήρηση των διατάξεων του νόμου και της συστατικής πράξης και δεν μπορεί να είναι ουσιαστικός. Οι διατάξεις του ΑΝ 2039/1939 ισχύουν επικουρικά, εφόσον τα προβλεπόμενα από αυτές θέματα δεν ρυθμίζονται από τη συστατική πράξη, εκτός από τις δημοσίας τάξεως διατάξεις, οι οποίες, σε κάθε περίπτωση, υπερισχύουν των τυχόν αντίθετων διατάξεων της ιδρυτικής πράξης (ΑΠ 1542/1998 και Γνωμ Ολομ.ΝΣΚ250/2005).

2. Το κριτήριο χαρακτηρισμού ενός σκοπού ως κοινωφελούς, κατά την έννοια του άρθρου 1 του ΑΝ 2039/1939, αναζητείται κυρίως στο αν ο σκοπός αυτός εξυπηρετεί, σε κάποια συγκεκριμένη περίπτωση το κοινό γενικά και όχι ορισμένο κύκλο προσώπων, δηλαδή αποβλέπει στην εξυπηρέτηση γενικότερης ανάγκης, πράγμα το οποίο συμβαίνει όταν με την εκπλήρωση του σκοπού παρέχεται ωφέλεια που θεραπεύει τις ανάγκες ευρύτερης ομάδας ατόμων, έτσι ώστε η εκπλήρωση του σκοπού να ενδιαφέρει κατ'εξοχήν το κοινωνικό σύνολο. Η παραπάνω έννοια συνεπικουρείται και από τη γενικότητα της διατύπωσης της διάταξης του άρθρου 1 του ΑΝ 2039/1939, ως προς το είδος του σκοπού, όπου χαρακτηρίζεται ως κοινωφελής σκοπός «πας» σκοπός που παρέχει ωφέλεια στο κοινό και αναφέρονται ενδεικτικά ορισμένοι σκοποί, όπως φιλανθρωπικός, κρατικός και θρησκευτικός. Έτσι, η έννοια του κοινωφελούς σκοπού είναι ευρύτατη και περιλαμβάνει κάθε σκοπό πλην του καθαρά ιδιωτικού(Γνωμ. Ολομ. ΝΣΚ 250/2005).

3. Περαιτέρω, από τις διατάξεις των άρθρων 95 και 96 του αυτού ως αναγκαστικού νόμου, σαφώς συνάγεται ότι όταν κατελήφθη περιουσία χάριν κοινωφελούς σκοπού σε υφιστάμενο νομικό πρόσωπο, χωρίς να γίνει καθορισμός ιδιαίτερου τρόπου διοικήσεως αποτελεί αυτή υποτελές ίδρυμα, ήτοι χωριστή ομάδα περιουσίας την οποία διαχειρίζεται το βεβαρημένο νομικό πρόσωπο και μόνο αν έχει καθοριστεί ιδιαίτερος τρόπος διοικήσεως συνιστάται αυτοτελές ίδρυμα. Κατά δε τα άρθρα 97 και 104 του ίδιου Αναγκαστικού Νόμου η ως άνω περιουσία εκκαθαρίζεται κατά τα άρθρα 63 επ. του νόμου αυτού και υπάγεται στην εποπτεία του Υπουργείου Οικονομικών.

Κατά την σαφή έννοια του άρθρου 95 παρ.1 του Α.Ν. 2039/1939, οι διατάξεις του οποίου εφαρμόζονται και στα προ αυτού, συσταθέντα και λειτουργούντα κοινωφελή ιδρύματα, τότε μόνον το περιουσιακό στοιχείο που καταλείφθηκε, ή δωρήθηκε σε φυσικό πρόσωπο, ή συνιστώμενο, το πρώτον νομικό πρόσωπο, ή σε υφιστάμενο ήδη νομικό πρόσωπο (ίδρυμα, σωματείο, κλπ), είτε προς τον ίδιο ή και άλλο κοινωφελή σκοπό, αποτελεί ίδρυμα (και δη αυτοτελές), υπαγόμενο στην εποπτεία του Υπουργείου των Οικονομικών (κατά το άρθρο 97 παρ.1 Α.Ν. 2039/39), όταν στη διαθήκη ορίσθηκε «ίδιος τρόπος διοίκησης», διάφορος δηλαδή του τρόπου διοίκησης της περιουσίας του νομικού προσώπου στο οποίο καταλείφθηκε το περιουσιακό αυτό στοιχείο, δηλ. διοίκησης, όχι από τα ίδια όργανα των διοικούντων και το υφιστάμενο νομικό πρόσωπο

(ΑΠ 598/77, 1015/77 ΝοΒ 26.213, 916, ΑΠ 924/1980 ΝοΒ 29, 301, ΑΠ 807/1991, 1542/1998).

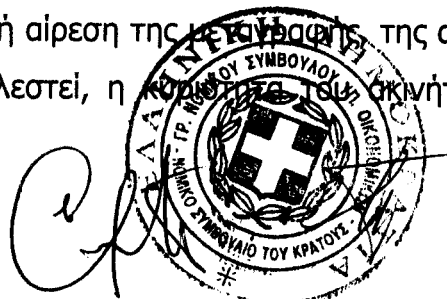
Επίσης, κατά την αληθή έννοια της διάταξης του άρθρου 96 παρ.1 του Α.Ν. 2039/1939, ως «ειδικός κοινωφελής σκοπός» - στην ύπαρξη του οποίου η διατιθέμενη, προς εκπλήρωση αυτού, περιουσία σε υφιστάμενο νομικό πρόσωπο, αλλά χωρίς ειδικότερο καθορισμό τρόπου διοίκησης, αποτελεί ίδρυμα υποτελές, δηλαδή ομάδα περιουσίας χωριστή από την περιουσία του βεβαρημένου (αυτοτελές κεφάλαιο διαχείρισης), διαχειριζόμενη από αυτό και υπαγόμενη στην, κατά τον ίδιο νόμο, εποπτεία του Υπουργού των Οικονομικών (άρθρ.97 παρ.1 Α.Ν. 2039) –νοείται κοινωφελής σκοπός, διάφορος του σκοπού του νομικού προσώπου (ιδρύματος ή σωματείου κλπ), στον οποίο ανατίθεται η εκτέλεσή του (Γνωμ ΝΣΚ 331/2008), διότι σε περίπτωση ταύτισης του σκοπού δεν υφίσταται λόγος, κάποια περιουσία να αποτελέσει αυτοτελές κεφάλαιο διαχείρισης, αφού, τόσο η διατεθείσα περιουσία, όσο και το νομικό πρόσωπο στο οποίο αυτή διατέθηκε, επιδιώκουν τον ίδιο κοινωφελή σκοπό (Γνωμ. ΝΣΚ 86/2007, 327/2001, Α.Π. 924/1980, Γνωμ ΝΣΚ 696/1991). Στην περίπτωση αυτή δεν επιτρέπεται συγχώνευση της περιουσίας αυτής με την περιουσία του νομικού προσώπου. Η εν λόγω περιουσία διοικείται μεν από το Νομικό Πρόσωπο, πλην όμως αυτή υπόκειται σε διαχείριση αυτοτελώς και διακεκριμένως της λοιπής περιουσίας του Ν.Π, που ενεργείται με βάση ίδιο προϋπολογισμό (Γνωμ ΝΣΚ 74/09, 86/2007).

Κατ' ακολουθία των ανωτέρω, εάν ο σκοπός στον οποίο αφιερώνεται η περιουσία είναι κοινωφελής και δεν καθορίσθηκε ιδιαίτερος τρόπος διοίκησής της, είναι δυνατόν, σύμφωνα με την βούληση του ιδρυτή, να μην συνιστάται αυτοτελές ή αυθύπαρκτο νομικό πρόσωπο με την μορφή του ιδρύματος, αλλά να πρόκειται για υποτελές ή μη αυθύπαρκτο ίδρυμα, άλλως «κεφάλαιο αυτοτελούς διαχείρισης», δηλαδή για σύνολο περιουσίας που περιέρχεται στην περιουσία άλλου ήδη υφισταμένου νομικού ή φυσικού προσώπου και διατηρεί εντός αυτής την αυτοτέλειά του προς εξυπηρέτηση του κοινωφελούς σκοπού, στον οποίο το αφιέρωσε ο ιδρυτής, (άρθρο 96 παρ. 1 σε συνδ. με 95 παρ. 1 του α.ν. 2039/1939, - βλ. Μπαλή Γεν. Αρχαί παρ.17.Β.1, Σημαντήρα Γεν. Αρχαί παρ. 517, σελ. 281 καθώς και Κρητικό σε ΑΚ Γεωργιάδου-Σταθόπουλου άρθρο 108 αριθ. 1). Τα ως άνω υποτελή ιδρύματα δεν έχουν δική τους νομική προσωπικότητα (βλ. Αθ. Κρητικό ο.π., Βαθρακοκοίλη ΕρΝομΚΠολΔ. υπ' άρθρο 62, παρ. 25, 31, 32 και 43 και Νίκα ΕρΚΠολΔ. άρθ. 62 παρ. 5, πρβλ. ΟΛΑΠ 22/98 ΕΛΔ. 39.532, ΑΠ 604/96 ΕΛΔ.

40.118 και ΝΟΜΟΣ, ΕΑ 4449/04 ΕΛΔ. 46.1507, ΕΑ 1899/98 ΕΛΔ. 39.618 και ΕΑ 9476/92 Δίκη 1993.602) και για τις υποθέσεις τους παρίστανται στα δικαστήρια τα νομικά πρόσωπα στα οποία ανήκουν, όπως Δήμοι, Κοινότητες, Ιεροί Ναοί κ.α. (βλ.ΕφΑθ1879/2009σεΝΟΜΟΣ).

Σε αντίθετη περίπτωση, κατά την οποία στη συστατική πράξη δεν προσδιορίζεται, ούτε από αυτή συνάγεται με επάρκεια ο ειδικός αυτός σκοπός, σε σχέση με εκείνο, τον οποίο, κατά τον προορισμό του, επιδιώκει το νομικό πρόσωπο, η περιουσία, σύμφωνα με τον ερμηνευτικό κανόνα τον οποίο καθιερώνει η διάταξη του άρθρου 96 § 2, δεν αποτελεί κεφάλαιο αυτοτελούς διαχείρισης, κατά την προαναφερθείσα έννοια (Γνωμ. ΝΣΚ 537/2000), αλλά θεωρείται ότι καταλείφθηκε για να εξυπηρετήσει το σκοπό τον οποίο επιδιώκει, κατά τον προορισμό του, το νομικό πρόσωπο στο οποίο καταλείφθηκε η περιουσία, η οποία ενσωματώνεται, κατά τη βούληση του διαθέτη, δωρητή κλπ, στην περιουσία του βεβαρημένου νομικού προσώπου και αποτελεί αδιαίρετο με αυτή σύνολο (Γνωμ ΝΣΚ 331/08, 408/2007, 327/2001, 607/93, Ολ ΝΣΚ 376/93, ΑΠ 1344/92, 807/91, 924/80).

4. Εξάλλου, από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 108, 109, 110, 112 ΑΚ και 1, 6 παρ.4, 95, 97 § 2 και 98 § 1 § 2 του ΑΝ 2039/1939, συνάγεται ότι για τη νόμιμη σύσταση κοινωφελούς ιδρύματος, που είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, απαιτούνται: η ιδρυτική πράξη, που ορίζει συγκεκριμένο σκοπό (ο οποίος δεν εξαρτάται από την πλήρωση αιρέσεων, είναι ορισμένος κατ' είδος και περιεχόμενο, σύμφωνα με την ελληνική έννομη τάξη) και συγκεκριμένη περιουσία, (βέβαιη, εκκαθαρισμένη, απαλλαγμένη από αιρέσεις, αποτιμητή σε χρήμα, ικανή και ελεύθερη προς διάθεση), που διατίθεται από τον ιδρυτή για την εξυπηρέτηση του σκοπού αυτού και το διάταγμα που εγκρίνει την σύσταση του ιδρύματος, με την προϋπόθεση ότι η ιδρυτική πράξη περιέχει τα παραπάνω συγκεκριμένα στοιχεία. (Γνωμ. ΝΣΚ 605/2008). Το ίδρυμα αποκτά την περιουσία βάσει των διατάξεων του Κληρονομικού Δικαίου του Α.Κ., δηλαδή αυτοδίκαια, αν έχει εγκατασταθεί ως κληρονόμος (Α.Κ.1846), ή κληροδόχος ορισμένου αντικειμένου, -δηλ. με την επαγωγή της κληρονομιάς ή της κληροδοσίας, η οποία δεν συμπίπτει αναγκαία με το θάνατο του κληρονομούμενου, αλλά μπορεί να είναι και μεταγενέστερη, δηλ. να επέρχεται με την πλήρωση της αίρεσης που έχει ταχθεί ενδεχομένως από το διαθέτη, αλλά η κτήση αυτή τελεί υπό τη νομική αίρεση της μεταγενέστερης της αποδοχής της κληρονομιάς, μέχρις ότου δε αυτή συντελεστεί, η κτήση της ακινήτου είναι μετέωρη (Α.Π. 2001, 1997, 816/2009).

5. Από τη διάταξη του άρθρου 1 παρ. 4 του Ν. 590/1977 (Καταστατικού Χάρτη της Εκκλησίας της Ελλάδος) σαφώς συνάγεται ότι τα εκκλησιαστικά καθιδρύματα της Αρχιεπισκοπής Αθηνών και των Μητροπόλεων, που λειτουργούν μέχρι την έναρξη ισχύος του και έχουν νομική προσωπικότητα, είναι νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου και λειτουργούν με βάση τους μέχρι τότε οργανισμούς τους, οι οποίοι είναι δυνατό να συμπληρώνονται και να τροποποιούνται εφεξής με κανονιστικές αποφάσεις που εκδίδονται από τον οικείο αρχιερέα, με τις οποίες ρυθμίζονται τα θέματα διοίκησης, διαχείρισης, ελέγχου και εν γένει λειτουργίας αυτών, όπως και τα θέματα υπηρεσιακής κατάστασης του προσωπικού τους.

Μετά την έναρξη ισχύος του ως άνω Καταστατικού Χάρτη, τα εκκλησιαστικά ιδρύματα των διαφόρων Μητροπόλεων συνιστώνται κατ' επίκληση των ως άνω άρθρων 29 παρ.2 και 59 παρ.2 του νόμου αυτού, δηλαδή με απόφαση της ΔΙΣ, μετά από πρόταση του οικείου Αρχιερέως, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, σύμφωνα με το άρθρο 20 παρ.2 του με αριθ.1/1969 Κανονισμού, ο οποίος φαίνεται να εφαρμόζεται και σήμερα, κατ' άρθρο 67 του Ν. 590/1977, αφού δεν προκύπτει αν έχει εκδοθεί νεότερος Κανονισμός.

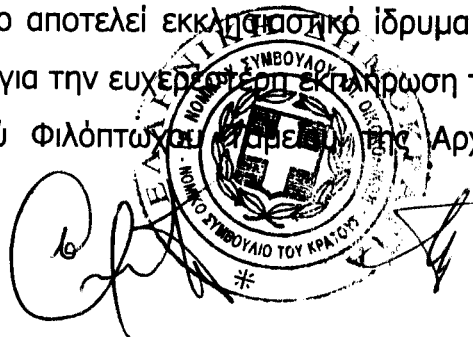
Τα εκκλησιαστικά αυτά ιδρύματα είναι φανερό ότι είναι κοινωφελή ιδρύματα, κατά την έννοια του άρθρου 1 του ΑΝ 2039/1939, αφού από την πράξη συστάσεώς τους και τον κανονισμό λειτουργίας τους, σαφώς προκύπτει ότι ο σκοπός τους είναι φιλανθρωπικός (ενδεικτικά αναφέρεται η περίθαλψη, φροντίδα και προστασία ηλικιωμένων κλπ).

6. Στο Καταστατικό του Γενικού Φιλόπτωχου Ταμείου της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών, που εγκρίθηκε με το από 17.7.1940 β.δ/μα (ΦΕΚ Α' 229), όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με την υπ' αριθ. 29/5-9-1994 απόφαση του Αρχιεπισκόπου Αθηνών (ΦΕΚ Β' 734) μετά από έγκριση της Δ.Ι.Σ., ορίζεται ότι « Στην Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών συνιστάται ειδική φιλανθρωπική οργάνωση με τη νομική μορφή του ιδρύματος, ο σκοπός του οποίου είναι διττός: α. Η άμεση παροχή πάσης υλικής ή άλλης βοήθειας εις τους έχοντας ανάγκη απόρους των ενοριών και η προσπάθεια απαλύνσεως των συμπτωμάτων της οικονομικής ένδειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Β. Η καταπολέμηση των αιτίων της πτώχειας και των μηχανισμών γενέσεως και αναπαραγωγής του κοινωνικού και οικονομικού αποκλεισμού, ιδίως δια της συμμετοχής εις σχετικά ειδικά προγράμματα ή ανάλογα

προγράμματα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ή άλλων Διεθνών Οργανισμών (άρθρο 2^ο).
 Προς ευχερεστέραν εκπλήρωσιν του σκοπού του ιδρύματος συνιστάται παρ' εκάστη
 Ενορία ειδικόν Ταμείον, ονομαζόμενον «ΕΝΟΡΙΑΚΟΝ ΦΙΛΟΠΤΩΧΟΝ ΤΑΜΕΙΟΝ» (άρθρο
 3^ο). Έκαστον Ενοριακόν φιλόπτωχον Ταμείον στερείται ίδιας νομικής προσωπικότητας,
 διοικείται δε υπό οκταμελούς διοικητικής Επιτροπής, συγκροτούμενης ανά τριετίαν και
 αποτελουμένης εξ ενός εφημερίου ως προέδρου, ενός λαϊκού επιτρόπου και εξ κυριών
 ως μελών της ενορίας (άρθρο 5^ο).

Οι πόροι του ενοριακού φιλόπτωχου ταμείου διατίθενται προς περίθαλψιν των
 πτωχών της Ενορίας των μονίμως εις την Ενορίαν αυτήν κατοικούντων προσωρινώς
 διαμενόντων δια παροχής 1) τακτικού βοηθήματος ή εκτάκτου εις χρήμα εισφορά, 2)
 ενδυμάτων, 3) φαρμάκων, 4) εισαγωγής των εχόντων ανάγκην εις φιλανθρωπικά
 άσυλα, 5) διανομής βιβλίων σχολικών, τετραδίων προς τους μαθητάς ή μαθητριάς των
 δημοσίων ή κατηχητικών σχολείων ή άλληςβοηθείας αυτών και 6) οιασδήποτε άλλης
 μερίμνης περί των πτωχών και των ορφανών ή προς εύρεσιν εργασίας των
 στερουμένων τοιαύτης. Δύναται δε ωσαύτως το Ε.Φ.Τ. να ιδρύει συσσίτια,
 κατασκηνώσεις, παιδικάς εξοχάς, Στέγας Γερόντων, βρεφικούς ή παιδικούς Σταθμούς
 και άλλας συναφείς δραστηριότητας προς παροχήν πάσης φύσεως προστασίας, ιδία
 προς την βρεφικήν, νηπιακήν, παιδικήν και εφηβικήν ηλικίαν και προς τους υπερήλικας
 και άλλας κατηγορίας ατόμων με ειδικάς ανάγκας. Τας δραστηριότητας ταύτας δύναται
 να ονοματοθετή το Ε.Φ.Τ. αναλόγως και να εκπονεί Εσωτερικόν Κονονισμόν
 Λειτουργίας, δι' έκαστον εγκρινόμενον υπό του Διοικητικού Συμβουλίου του Γενικού
 Φιλόπτωχου Ταμείου, ως επίσης δέον όπως τηρεί ίδιους λογαριασμούς κατά
 περίπτωσιν. Εκ των εις χρήμα μηνιαίων προσόδων των Ενοριακών Φιλοπτώχων
 Ταμείων ποσοστόν 5% καταβάλλεται εις το Γενικόν Φιλόπτωχον Ταμείον, κατά
 τριμηνιαίαν και επί αποδείξει. Εν περιπτώσει καθ' ην αι τακτικά συνδρομαί
 πολλαπλασιάζονται αποκτούν ειδικόν εισπράκτορα, όστις εάν δεν προσφέρεται
 εθελοντικώς διορίζεται επι αναλόγω αμοιβή κατόπιν προτάσεως της Ενοριακής
 Επιτροπής και αποφάσεως του Διοικητικού Συμβουλίου του Γενικού Φιλόπτωχου
 Ταμείου (άρθρο 13^ο).

Το ως άνω ενοριακό φιλόπτωχο ταμείο αποτελεί εκκλησιαστικό ίδρυμα χωρίς δική
 του νομική προσωπικότητα και συστήνεται για την ευχερεστέραν εκπλήρωσιν του σκοπού
 του κοινωφελούς ιδρύματος του Γενικού Φιλόπτωχου Ταμείου της Αρχιεπισκοπής

Αθηνών, το οποίο έχει συσταθεί με βάση το άρθρο 1 παρ.4 του Καταστατικού Χάρτη της Εκκλησίας της Ελλάδος και λειτουργεί δυνάμει καταστατικού, που τροποποιείται και συμπληρώνεται με κανονιστική απόφαση του Αρχιεπισκόπου κατόπιν έγκρισης της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης (βλ. ο.π. Γνωμ. Ολομ. ΝΣΚ 250/2005).

7. Στην υπό κρίση περίπτωση, η εκ των διαθετών Αρετή Αλημίση, με την αριθμ. 7380/1997 δημόσια διαθήκη της, εγκατέστησε ως κληρονόμο της τον Ιερό Ναό Αγίου Σπυρίδωνος Παγκρατίου, στον οποίο κατέλειπε το διαμέρισμά της πολυκατοικίας στην οδό Αριστοξένου 3 στο Παγκράτι, για τις ανάγκες ανέγερσης και λειτουργίας του Γηροκομείου του φιλόπτωχου ταμείου του ως άνω ενοριακού ναού.

Από το περιεχόμενο της ως άνω διαθήκης προκύπτει ότι η διαθέτης κατέλειπε το ακίνητο περιουσιακό στοιχείο στον Ι.Ν. Αγίου Σπυρίδωνα, δηλαδή σε υφιστάμενο ν.π.δ.δ., για την εκπλήρωση κοινωφελούς σκοπού, που σαφώς συνιστά η ανέγερση και λειτουργία του Γηροκομείου του φιλόπτωχου ταμείου του ναού, χωρίς να καθορίσει ειδικότερο τρόπο για τη διοίκησή του. Οι επιδιωκόμενοι από τον Ιερό Ναό ως νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου και από το φιλόπτωχο ταμείο του σκοποί, όπως αυτοί περιγράφονται στο καταστατικό του τελευταίου, δεν ταυτίζονται με τον «ειδικό κοινωφελή σκοπό» της ανέγερσης και λειτουργίας γηροκομείου, για την εξυπηρέτηση του οποίου καταλείφθηκε από τη διαθέτη το ακίνητό της στον Ι.Ν. Αγίου Σπυρίδωνος Παγκρατίου, με δεδομένο ότι ο κοινωφελής αυτός σκοπός είναι ειδικός σε σχέση με τους σκοπούς (θρησκευτικούς, φιλανθρωπικούς, κοινωνικούς), τους οποίους, κατά τον προορισμό του, επιδιώκει ο τιμηθείς ιερός ναός ως ν.π.δ.δ. και το φιλόπτωχο ταμείο του ως εκκλησιαστικό ίδρυμα χωρίς νομική προσωπικότητα, και ο ειδικός αυτός σκοπός προσδιορίζεται επαρκώς στη διαθήκη (ΝΣΚ 331/2008, 86/2007 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Συνεπώς η καταληφθείσα στον Ιερό Ναό περιουσία από την διαθέτη για την ανέγερση και λειτουργία του γηροκομείου του φιλόπτωχου ταμείου του ναού αποτελεί κεφάλαιο αυτοτελούς διαχείρισης, διακεκριμένο της υπόλοιπης περιουσίας του ιερού ναού, καθόσον ο κοινωφελής αυτός σκοπός είναι σαφώς ειδικός σε σχέση με τους σκοπούς που κατά τον προορισμό του επιδιώκει ο ενοριακός ναός.

Το ίδιο ισχύει και για την καταληφθείσα στον ως άνω Ιερό Ναό περιουσία από τη διαθέτη Ιφιγένεια Μαραγκάκη, η οποία κατέλειπε στο ιερό ναό την ψιλή κυριότητα του διαμερίσματος του 5^{ου} ορόφου επί της οδού Αρχελάου 9-11 και στο φιλόπτωχο ταμείο

του ναού, την ψιλή κυριότητα κατά το ήμισυ εξ αδιαιρέτου ενός διαμερίσματος του 2^{ου} ορόφου με υπόγεια αποθήκη στην οδό Εσπερίδων 111-113 στην Καλλιθέα, και όρισε να χρησιμοποιείται το εισόδημα από τη μίσθωση του διαμερίσματος της οδού Αρχελάου 9-11 ως έσοδο για τις ανάγκες του Γηροκομείου.

Ενόψει του γεγονότος ότι, όπως αναφέρεται στο με αριθ.πρωτ.2971/22-10-2011 έγγραφο του Ιερού Ναού Αγ. Σπυρίδωνος Σταδίου, ο εν λόγω ναός δεν έχει γηροκομείο το οποίο να υπάγεται στο νομικό πρόσωπο του ναού, ενώ το γηροκομείο λειτουργεί και υπάγεται στο ενοριακό φιλόπτωχο ταμείο του ναού, όπως αυτό συμβαίνει σε όλους τους ιερούς ναούς των μητροπόλεων της Ελλάδος, η καταληφθείσα στον ιερό ναό με τις παραπάνω διαθήκες περιουσία, για τις ανάγκες λειτουργίας του γηροκομείου που ανήκει στο ενοριακό φιλόπτωχο ταμείο του ναού, αποτελεί κεφάλαιο αυτοτελούς διαχείρισης, διακεκριμένο από την υπόλοιπη περιουσία του ιερού ναού, κατά την έννοια του άρθρου 96 παρ.1 του Α.Ν. 2039/1939, με δεδομένο ότι ο κοινωφελής αυτός σκοπός είναι ειδικός σε σχέση με το σκοπό που, κατά τον προορισμό του, επιδιώκει ο ιερός ναός.

IV. Κατ' ακολουθία των ανωτέρω, επί του τεθέντος ερωτήματος, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Α' Τμήμα) γνωμοδοτεί ομόφωνα ότι, με βάση το δίδόμενο πραγματικό, οι καταληφθείσες με τη με αριθμό 7380/5-30-1997 δημόσια διαθήκη της Αρετής Αλημίση και με τις από 9-12-1994 και 29-11-1996 ιδιόγραφες διαθήκες της Ιφιγένειας Μαραγκάκη περιουσίες αποτελούν κεφάλαια αυτοτελούς διαχείρισης, διακεκριμένες της λοιπής περιουσίας του Ιερού Ναού Αγίου Σπυρίδωνος Σταδίου, κατά την έννοια της διάταξης της παρ. 1 του άρθρου 96 του ΑΝ 2039/1939.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα 3- 7 -2012

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΣΟΥΛΙΩΤΗΣ
ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Ν.Σ.Κ.

Η ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ

ΕΡΜΑΝΟΥΕΛΑ Ν. ΠΑΝΟΠΟΥΛΟΥ
ΠΑΡΕΔΡΟΣ Ν.Σ.Κ.

